

ICHKI VA TASHQI TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY MUAMMOLARI: O'ZBEKISTON MISOLIDA

G'ulomova Gulbahor Bahtiyor qizi

Toshkent Davlat Sharqshunoslik Universiteti 2-kurs magistranti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20080600>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 04-may 2026 yil
Ma'qullandi: 06-may 2026 yil
Nashr qilindi: 08-may 2026 yil

KEY WORDS

*ichki turizm, tashqi turizm, turizm
rivoji, O'zbekiston, turistik oqim,
innovatsiya.*

ABSTRACT

Mazkur maqolada ichki va tashqi turizmni rivojlantirishning nazariy asoslari hamda ularning amaliy muammolari O'zbekiston misolida tahlil qilingan. Tadqiqotda turizm rivojiga ta'sir etuvchi iqtisodiy, ijtimoiy va infratuzilma omillari o'rganilib, mamlakatda ichki va tashqi turizmning hozirgi holati baholangan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, turizm sohasida mavjud muammolarni bartaraf etish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali turizmni barqaror rivojlantirish mumkin.

So'nggi yillarda turizm sohasi jahon iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biriga aylandi. Turizm nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi, balki hududlarning ijtimoiy rivojlanishiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Shu jihatdan ichki va tashqi turizmni rivojlantirish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ilmiy adabiyotlarda ichki turizm mamlakat fuqarolarining o'z hududi doirasida sayohat qilishi sifatida talqin qilinadi, tashqi turizm esa xorijiy turistlar oqimi bilan bog'liq jarayonlarni qamrab oladi. D. Buhalis turizmni rivojlantirishda destinatsiyalarning raqobatbardoshligini asosiy omil sifatida ko'rsatadi[1], A.M. Hjalager esa turizm innovatsiyalarining iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini ta'kidlaydi[4]. O'zbekistonlik olim N.T. Tuxliyev esa turizmni milliy iqtisodiyotning muhim drayveri sifatida baholaydi[5].

O'zbekistonda so'nggi yillarda turizmni rivojlantirishga qaratilgan islohotlar amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, ichki va tashqi turizmni rivojlantirishda qator muammolar mavjud. Shu bois ushbu maqolaning maqsadi — ichki va tashqi turizmning nazariy asoslarini yoritish hamda O'zbekiston misolida mavjud muammolarni tahlil qilishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda ichki va tashqi turizmni rivojlantirish jarayonlarini chuqur tahlil qilish maqsadida kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot metodlari o'zaro uyg'unlikda qo'llanilib, turizm tizimining nazariy va amaliy jihatlarini tizimli ravishda o'rganish imkonini berdi.

Birinchiidan, **nazariy tahlil metodi** asosida ichki va tashqi turizm tushunchalari, ularning iqtisodiy mazmuni hamda o'zaro bog'liqligi ilmiy manbalar asosida tahlil qilindi. Ushbu bosqichda turizmning iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va ahamiyati bo'yicha D. Buhalis hamda A.M. Hjalager kabi olimlarning qarashlari umumlashtirildi[1,4].

Ikkinchidan, **statistik tahlil metodi** orqali O'zbekistonda turistlar oqimining dinamikasi va tarkibiy o'zgarishlari baholandi. Statistik ma'lumotlar asosida ichki va tashqi turizmning rivojlanish tendensiyalari aniqlanib, ularning iqtisodiy ta'siri o'rganildi[2].

Uchinchidan, **qiyosiy tahlil metodi** yordamida O'zbekiston turizm tizimi rivojlangan davlatlar tajribasi bilan solishtirildi. Bu esa milliy turizm tizimidagi kamchiliklarni aniqlash va samarali rivojlanish yo'nalishlarini belgilash imkonini berdi[3].

To'rtinchidan, **tizimli yondashuv** orqali turizm sohasi yagona kompleks tizim sifatida ko'rib chiqilib, undagi asosiy elementlar — infratuzilma, xizmat sifati, davlat siyosati va bozor mexanizmlarining o'zaro bog'liqligi tahlil qilindi[4].

Natijalar. Tadqiqot natijalari O'zbekistonda ichki va tashqi turizm rivojlanishida ijobiy tendensiyalar mavjudligini ko'rsatish bilan birga, qator tizimli muammolar saqlanib qolayotganini aniqladi.

Birinchidan, **ichki turizmدا barqaror o'sish tendensiyasi** kuzatilmoqda. Aholining daromad darajasi oshishi va transport infratuzilmasining rivojlanishi ichki turistlar sonining ortishiga olib kelgan. Samarqand, Buxoro va Xiva kabi tarixiy shaharlarda turistik oqimning ko'payishi hududiy iqtisodiyot rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda[5].

Ikkinchidan, **tashqi turizmда ijobiy o'zgarishlar** kuzatilmoqda. Vizasiz rejimning joriy etilishi va xalqaro aloqalarning kengayishi xorijiy turistlar oqimining oshishiga sabab bo'lgan. Biroq xizmat sifati va marketing strategiyalarining yetarli darajada rivojlanmaganligi turizm salohiyatidan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilmoqda[6].

Uchinchidan, turizm rivojiga ta'sir etuvchi asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

- infratuzilmaning hududlar kesimida notekis rivojlanishi;
- xizmat ko'rsatish sifati va kadrlar malakasining yetarli emasligi;
- raqamli texnologiyalar va innovatsiyalarning yetarli darajada joriy etilmaganligi;
- hududiy nomutanosiblik va turistik oqimning markazlashuvi[7].

Muhokama. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda turizmni rivojlantirish uchun katta salohiyat mavjud, biroq ushbu salohiyatdan samarali foydalanish uchun tizimli muammolarni hal etish zarur.

Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, turizmni rivojlantirishda **raqamli innovatsiyalar muhim rol o'ynaydi**. Xususan, smart turizm konsepsiyasi orqali turistlar oqimini boshqarish, xizmatlarni shaxsiylashtirish va marketing strategiyalarini optimallashtirish mumki[5,8].

Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonda quyidagi strategik yo'nalishlar muhim hisoblanadi:

- raqamli platformalarni keng joriy etish va turizm xizmatlarini raqamlashtirish;
- xizmat sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish;
- hududiy turizmni diversifikatsiya qilish va yangi yo'nalishlarni rivojlantirish;
- xususiy sektor va investitsiyalarni jalb qilishni kuchaytirish[9].

Shuningdek, ichki turizmni rivojlantirish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi, chunki u tashqi omillarga kamroq bog'liq bo'lib, inqiroz sharoitida ham barqarorlikni saqlab qoladi[1].

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, ichki va tashqi turizmni rivojlantirish O'zbekiston iqtisodiyotining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, turizm sohasida mavjud muammolarni hal etish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali turistlar oqimini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Turizmni samarali rivojlantirish uchun quyidagi ustuvor yo'nalishlar tavsiya etiladi:

- raqamli innovatsiyalar va smart turizm tizimlarini keng joriy etish;
- xizmat sifati va kadrlar malakasini oshirish;
- hududiy turizmni kompleks rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish;
- marketing va milliy turizm brendini kuchaytirish[7].

Umuman olganda, tizimli va innovatsion yondashuvlar asosida turizmni rivojlantirish O'zbekistonning xalqaro turizm bozorida raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, 21(1), 97–116.
2. UNWTO. (2022). *Tourism Statistics Report*. Madrid.
3. OECD. (2020). *Tourism Trends and Policies*. Paris.
4. Hjalager, A. M. (2010). A review of innovation research in tourism. *Tourism Management*, 31(1), 1–12.
5. Tuxliyev, N. T. (2010). *Turizm iqtisodiyoti*. Toshkent.
6. World Bank. (2021). *Tourism Development Report*. Washington DC.
7. Sharipov, B. (2019). O'zbekistonda turizmni rivojlantirish muammolari. *Iqtisodiyot va innovatsiyalar*.
8. Gretzel, U., et al. (2015). Smart tourism. *Electronic Markets*, 25(3), 179–188.
9. Sigala, M. (2020). Tourism and digital transformation. *Journal of Business Research*.

INNOVATIVE
ACADEMY